

3 Bearta Baincéireachta agus Árachais

- 3.1** I rith na bliana 2011, lean an Stát de bhearta a chur i bhfeidhm chun an córas baincéireachta in Éirinn a chobhsú trí athchaipitliú banc intíre, trí ráthaíochtaí a thabhairt i leith taiscí agus dlíteanas áirithe eile agus trína chur faoi deara go soláthródh Banc Ceannais na hÉireann leachtacht d'fhorais airgeadais a bhfuil sainchónaí orthu in Éirinn. Is iad príomhchuspóirí na mbeart cobhsaithe banc bainc a chur ar ais chuig leibhéil inbhuanaithe brabúsacht agus a chinntiú go dtugtar gnáthrochtain ar chreidmheas ar ais do ghnóthaí, go háirithe fiontair bheaga agus mheánmhéide. San fhadtéarma, is é an aidhm atá ann ná go ndiúscróidh an Stát a scairsealbháin i mbainc thráchtála.
- 3.2** Tar éis don Stát na bainc a athchaipitliú, sciar €1 billiún i Bank of Ireland a dhíol le hinfheisteoirí príobháideacha agus Irish Life a cheannach, ba é a bhí in infheistíocht iomlán an Stáit i bhforais airgeadais Éireannacha faoi dheireadh mhí Iúil 2012 ná €65.2 billiún. Is leis an Stát 15% de Bank of Ireland agus Allied Irish Banks plc (AIB), Permanent TSB Group Holdings plc (Permanent TSB – ar a dtugtaí Irish Life and Permanent) agus Irish Bank Resolution Corporation (IBRC) ar fad nó beagnach ar fad.¹
- 3.3** Rinneadh an Ciste Cúitimh Árachais, a oibrítear faoi rialú Uachtarán na hArd-Chúirte, a chur ar bun chun íoc as dlíteanas árachóirí dócmhainneacha. Cé go ndéantar an Ciste a mhaoiniú, le fírinne, trí thobhaigh ar shealbhóirí polasaí, is féidir leis an Aire Airgeadais airleacain a dhéanamh as an Státchiste in imthosca a fhágann nach bhfuil an Ciste in ann íocaíocht atá ceadaithe ag an Ard-Chúirt a dhéanamh go tráthúil. Sa bhliain 2011, rinne comhriarthóirí Quinn Insurance Ltd (QIL) iarratas chun na hArd-Chúirte ar mhaoiniúchán a sholáthar as an gCiste os rud é nach raibh sócmhainní QIL dóthanach chun íoc as dlíteanas mheasta.
- 3.4** Is é is cuspóir don Chaibidil seo ná:
- faisnéis uasdátaithe a sholáthar faoin gcostas ar an Stát mar thoradh ar na bearta cobhsaithe bainc agus réitithe árachais atá déanta
 - na socruithe athbhreithnithe maidir le bainistiú infheistíochtaí an Stáit sna bainc a leagan amach
 - achoimre a thabhairt ar na bearta atá déanta go dtí seo maidir le hinfhaighteacht creidmheasa.

Na Bearta Cobhsaithe Bainc a Chur i bhFeidhm

- 3.5** Áirítear na nithe seo a leanas i measc na mbeart a rinneadh sa bhliain 2011 chun aghaidh a thabhairt ar chobhsaíocht airgeadais foras creidmheasa in Éirinn:
- an córas baincéireachta a athstruchtúrú
 - sócmhainní lagaithe de chuid banc a cheannach
 - caipitliú foras creidmheasa áirithe
 - ráthú dlíteanas áirithe de chuid foras creidmheasa
 - tacaíocht leachtachta a sholáthar agus
 - díghiaráil chun na bainc a chur ar ais chuig staid níos cobhsaí ó thaobh maoiniúcháin de.

¹ Anglo Irish Bank (Anglo) agus Irish Nationwide Building Society (INBS) roimhe seo.

An Córas Baincéireachta a Athstruchtúrú

- 3.6** Go luath sa bhliain 2011, d'fhógair an tAire Airgeadais (an tAire) plan athstruchtúraithe an Rialtais i gcomhair na mbanc, ar plan é ar dá réir a bheadh dhá bhanc lánseirbhíse ann mar chroí-cholúin i gcóras baincéireachta na hÉireann (AIB agus Bank of Ireland) agus go mbeadh Irish Life and Permanent athstruchtúraithe ann freisin. Ba iad seo a leanas príomhghnéithe an athstruchtúraithe:
- De bhun orduithe ón Ard-Chúirt, rinneadh luach €8.6 billiún de thaiscí a aistriú i bhFeabhra 2011 ón Anglo chuig AIB agus aistríodh €3.6 billiún ó INBS chuig Irish Life and Permanent, chomh maith le sócmhainní a aistriú mar thacaíocht do na dliteanais.
 - Dheonaigh an Ard-Chúirt ordú aistrithe ar an 1 Iúil 2011 á rá go ndéanfaí na sócmhainní agus na dliteanais eile de chuid INBS a aistriú le héifeacht láithreach chuig an Anglo.²
 - Rinne AIB fáil Educational Building Society (EBS) ar íocaíocht ainmniúil €1 a chur i gcrích ar an 1 Iúil 2011.³
 - Ar an 14 Deireadh Fómhair 2011, athraíodh ainm Anglo go hoifigiúil go IBRC ar eagraíocht í atá á foirceannadh anois. I rith na bliana 2011, tháinig laghdú €8.1 billiún ar na glansócmhainní iasachta a bhí ag IBRC, is é sin, go dtí suim €18.7 billiún.⁴

Sócmhainní Lagaithe de chuid Banc a Cheannach

- 3.7** Bunaíodh an Ghníomhaireacht Náisiúnta Bainistíochta Sócmhainní (NAMA) chun iasachtaí a fháil a bhí airleactha chun talamh a cheannach agus a fhorbairt, agus chun airleacain ghaolmhara eile a fháil, ó chúig fhoras creidmheasa a ghlac páirt in NAMA.⁵
- 3.8** Faoi dheireadh na bliana 2011, bhí €31.8 billiún íoctha ag NAMA le bainc chun iasachtaí a cheannach ar iasachtaí iad a raibh corradh beag le €74 billiún dlíte de na hiasachtaithe ina leith. Ba é a bhí sa chaillteanas a thabhaigh na forais chreidmheasa ar na hiasachtaí sin ná suim thart ar €42.4 billiún nó 57% de leabharluach na n-iasachtaí. I ráitis airgeadais NAMA don bhliain 2011, tuairiscíodh go raibh soláthar lagúcháin iomlán €2.75 billiún ann i ndáil leis na hiasachtaí a bhí faighte aige.
- 3.9** D'eisigh NAMA fiachas chun íoc as na hiasachtaí. Bhí 95% den fhiachas i bhfoirm nótaí ráta fholuainigh arna ráthú ag an Aire.

Forais Chreidmheasa a Chaipitliú

- 3.10** Faoi dheireadh na bliana 2010, bhí instealladh caipitiúil €47 billiún déanta ag an Stát isteach i bhforais chreidmheasa.⁶ I Márta 2011, d'fhoilsigh an Banc Ceannais tuarascáil faoi chlár beart airgeadais (CBA) agus, sa tuarascáil sin, leagadh amach athbhreithniú ar mheasúnacht stuamachta caipitil (PCAR 2011). San athbhreithniú sin, sainaithníodh gur €24 billiún a bhí sa riachtanais chaipitil eile a bhí ag trí fhoras.⁷

2 Rinneadh an t-ordú faoi alt 34 den Acht um Fhorais Chreidmheasa (Cobhsúchán) 2010

3 Cheadaigh an tAire an fháil sin faoi alt 7(11) den Acht um Fhorais Chreidmheasa (Tacaíocht Airgeadais) 2008.

4 Tuarascáil Bhliantúil 2011, IBRC.

5 Ba iad seo a leanas na cúig fhoras creidmheasa: Anglo, AIB, Bank of Ireland, INBS agus EBS.

6 AIB (ina n-áirítear EBS), Bank of Ireland, Irish Life and Permanent agus IBRC.

7 AIB, Bank of Ireland agus Irish Life and Permanent. Ní tháinig Irish Bank Resolution Corporation faoi réir PCAR 2011.

- 3.11** Faoi lár na bliana 2012, bhí €18.2 billiún eile infheistithe ag an Stát (lena n-áirítear infheistíocht fáiltas ó dhíbhinní i ngnáthscaireanna in AIB agus I Bank of Ireland)⁸, rud a d'fhág gurbh é a bhí san infheistíocht iomlán ná suim €65.2 billiún a bhí comhdhéanta mar a leanas:
- infheistíocht €44.45 billiún as an Státchiste, arna eisiúint ag an Aire (€13.6 billiún in airgead tirim agus €30.85 ar mhodh nótaí gealltanais) agus
 - €20.75 billiún a d'infheistigh an Cúlchiste Náisiúnta Pinsin (NPRF).⁹
- 3.12** Ar an 24 Iúil 2011, d'ordaigh an tAire do NPRF cuid dá scairshealbhú i Bank of Ireland a dhíol. Rinneadh na glanfáltais ón díol, a raibh suim €1,018 milliún ann tar éis costais €34 mhilliún a asbhaint, a tharchur chuig an Státchiste ar ordú ón Aire.
- 3.13** Tar éis na n-athchaipitlithe agus tar éis scaireanna i Bank of Ireland a dhíol ba leis an Stát:
- 15% de ghnáth-scairchaipiteal Bank of Ireland
 - 99.8% de ghnáth-scairchaipiteal AIB
 - 100% de IBRC
 - 99.2% de Irish Life and Permanent.¹⁰
- 3.14** Tugtar mionsonraí faoin instealladh caipitil a rinneadh suas go deireadh Iúil 2012 i bhFíor 3.1.

Fíor 3.1 Caipitliú Foras Creidmheasa Iúil 2012

Foras Creidmheasa	IBRC	AIB	Bank of Irish Life and Ireland	Permanent	Iomlán
	€ bn	€ bn	€ bn	€ bn	€ bn
Costas fála gnáthscaireanna ^a	4.1	10.2	2.1	2.3	18.7
Costas scaireanna tosaíochta ^b	—	3.5	1.8	—	5.3
Nótaí caipitil theagmhasaigh ^c	—	1.6	1.0	0.4	3.0
Ranníoc caipitiúil ^d	—	6.1	—	—	6.1
Luach na nótaí gealltanais a eisíodh	30.6	0.2	—	—	30.8
Ceannach Irish Life	—	—	—	1.3	1.3
Iomlán	34.7	21.6	4.9	4.0	65.2

Foinse: An Roinn Airgeadais

Nótaí: a Déantar gnáthscaireanna a fuarthas a thaispeáint glan ar tháillí agus áirítear díbhinní ar scaireanna tosaíochta a fuarthas i bhfoirm gnáthscaireanna (AIB - €849 milliún agus Bank of Ireland - €250 milliún). Tá an scairshealbhú i Bank of Ireland glan ar €1 billiún a fuair NPRF ó dhíol scaireanna sa bhanc i mí Iúil 2011.

8 Tá an Roinn den tuairim gur ceart na díbhinní a íocadh i bhfoirm gnáthscaireanna (€1.1 billiún san iomlán go deireadh mhí Iúil 2012) a fhágáil ar lár ón infheistíocht iomlán (agus ón bhfáltas as an infheistíocht) ar an mbonn nach eisíochtaí airgid thirim a bhí iontu.

9 De bhun ordachán a d'eisigh an tAire, bhí glansuim €20.75 billiún infheistithe ag CNP amhail Iúil 2012 in AIB agus i Bank of Ireland tar éis €1 billiún a fháil as díol scaireanna i Bank of Ireland. Tá an infheistíocht fhoriomlán glan ar tháillí agus áirítear inti infheistíocht €1.1 billiún as fáil díbhinní ó scaireanna tosaíochta. Ní féidir le Coimisiún CNP aon ghníomhartha a dhéanamh maidir leis na hinfeistíochtaí sin seachas de réir ordacháin an Aire. Tá tuilleadh mionsonraí faoi infheistíochtaí a rinne CNP le fáil i gCaibidil 4.

10 Rinneadh dhá agóid dhlíthiúla a thionscnamh i ndáil le hinstealladh caipitil ag an Stát in Irish Life and Permanent.

- b I Márta 2009, d'infheistigh NPRF €3,500 milliún i scaireanna tosaíochta i Bank of Ireland. In Aibreán 2010, rinneadh luach €1,663 mhilliún díobh sin a shóinseáil ina ngnáthscaireanna (agus áirítear iad sin sna ngnáthscaireanna thuas).
- c Cáilíonn nótaí caipitil theagmhasaigh mar chroíchaipiteal chiseal a dó. Sóinseáiltear go ngnáthscaireanna iad in imthosca áirithe, lena n-áirítear i gcás ina dtiteann cóimheas chroíchaipiteal chiseal a haon faoi bhun 8.25%.
- d Ba iad an tAire Airgeadais (€2.28 billiún) agus NPRF (€3.77 billiún) a rinne an ranníoc caipitiúil.

3.15 Tá sé beartaithe ag an Stát faoi láthair Irish Life a dhíol. Beidh an méid a réadófar ar an diúscairt ag brath go príomha ar fheidhmíocht airgeadais na cuideachta agus ar dhálaí margaidh tráth an díola.

3.16 Faoi dheireadh Mheitheamh 2012, bhí fáltas rud beag os cionn €0.9 billiún faighte in airgead tirim ag NPRF óna chuid infheistíochtaí, gan táillí a fritháiríodh in aghaidh chostas na n-infheistíochtaí a áireamh, mar aon le €1.1 billiún eile i ndíbhiní ar scaireanna tosaíochta a fuarthas i bhfoirm ngnáthscaireanna. I mí Iúil 2012, fuair an Státchiste €0.3 billiún mar ús ar na nótaí caipitil theagmhasaigh.

3.17 Déanfar dóthanacht an chaipitil a instealladh isteach sna bainc agus dóthanacht ghlanluach a sócmhainní tar éis athstruchtúró a bheith déanta orthu a chinneadh de réir mhéid na gcaillteanas a thabhoídh siad. Ba mar a leanas a bhí na caillteanais réamh-mheasta a leagadh amach i dtuarascáil CBA:

- Dhéanfaí (oll)c(h)aillteanais ó €20 billiún go €27 billiún a thabhtú i ngnáthchúrsa a ngnó.¹¹
- Dhéanfaí (oll)c(h)aillteanais eile €13.2 billiún a thabhtú mar gheall ar dhíghiaráil trí shócmhainní áirithe a dhíúscairt chun spriocanna a bhaint amach i ndáil le cóimheas leachtachta.¹²
- Dhéanfaidh na trí bhanc caillteanais sa raon ó €19 billiún go €27 billiún a thabhtú idir na blianta 2011 agus 2013, de bhreis ar €10 billiún a ndearna na bainc soláthar maidir leis i bhfoirm soláthairtí lagaithe iasachta ag deireadh na bliana 2010. Maidir leis na glanchaillteanais réamh-mheasta sin, cuirtear san áireamh iontu €3.9 billiún i ndáil le brabúis oibríochta i gcúinse struis.

3.18 Tríd is tríd, tá na toimhdí atá ann i dtuarascáil CBA i gcomhréir le croíchaipiteal chiseal a haon thart ar €13.7 billiún go €21.4 billiún a bheith á shealbhú faoin mbliain 2013 ag na bainc a bhfuil cúnamh á fháil acu. D'fhabhródh an luach sócmhainne sin chuig na scairshealbhóirí. Beidh an méid is inchurtha i leith infheistíochta ar thaobh an Stáit comhréireach lena scairshealbhú. Beidh luach iarmharach an chaipitil atá insteallta ag an Stát in IBRC ag brath ar fheidhmíocht airgeadais an bhainc agus ar na méideanna a réadaítear as diúscairt na sócmhainní san eintiteas cumasctha.

3.19 Sa mheabhrán tuisceana a lean as an gcúigiú athbhreithniú ar chlár AE/CAI, tá gealltanais ann á rá go ndéanfaidh an Banc Ceannais athbhreithniú, faoi dheireadh na Samhna 2012, i dtaobh conas a d'fheidhmigh na bainc i gcoibhneas le PCAR 2011.¹³ Déanfar torthaí an athbhreithnithe a fhoilsiú.

11 Is é atá sna caillteanais réamh-mheasta ná €20 billiún i gcúinse bunlíne agus €27 billiún i gcúinse struis.

12 Mar atá leagtha amach in athbhreithniú stuamachta ar mheasúnú leachtachta (PLAR 2011).

13 Sa bhliain 2011, thuairiscigh na trí bhanc caillteanais chomhiomlána thart ar €2.5 billiún agus, ina theannta sin, sna chéad sé mhí den bhliain 2012, thuairiscigh an dá fhoras is mó caillteanais chomhiomlána eile €2.4 billiún. Luann an Banc Ceannais, áfach, nach féidir feidhmíocht airgeadais na mbanc dá thoradh sin sa tréimhse ó fógraíodh PCAR 2011 a mheas mar thomhas ar conas atá na bainc ag feidhmiú i gcomparáid leis an bhfeidhmíocht airgeadais a nglactar léi in PCAR 2011 ós rud é gur tharla athruithe ar iasachtaí lagaithe agus ar riachtanais aitheanta soláthair, inter alia.

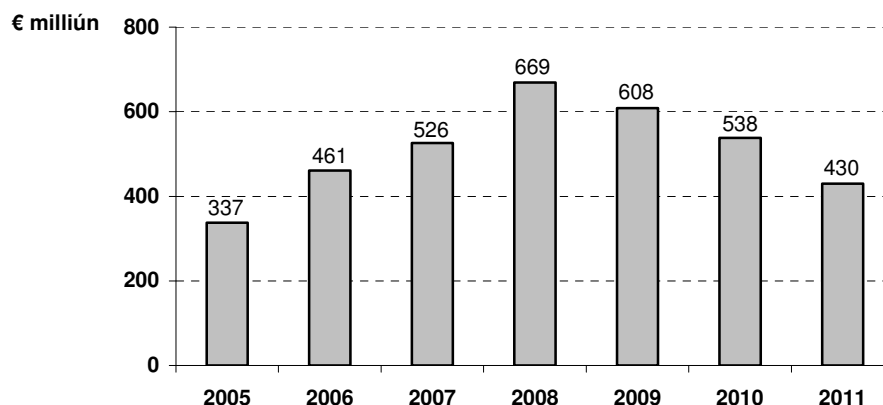
Dlíteanais faoi Scéimeanna Ráthaíochta

- 3.20** Rinne an Stát dlíteanais áirithe de chuid banc a ráthú faoi thrí phríomhscéim.

Scéim Ráthaíochta Taiscí

- 3.21** Faoi Scéim Ráthaíochta Taiscí, tá taiscí a dhéanann daoine aonair i bhforais chreidmheasa atá ceadúnaithe chun taiscí a ghlacadh in Éirinn agus atá údaraithe ag an mBanc Ceannais ráthaithe suas go teorainn €100,000 ina aghaidh an taisceora cháilithe in aghaidh an fhorais.¹⁴
- 3.22** Tá sé de cheangal ar fhorais chreidmheasa a thagann faoi réir fhorálacha na scéime cistí dar luach 0.2% de na taiscí reatha custaiméara go léir a shealbhaíonn an foras a thaisceadh i gCuntas Cosanta Taiscí arna riaradh ag an mBanc Ceannais. Dhéanfaí freastal ar aon éilimh ó thaisceoirí faoin scéim as acmhainní an Chuntais Cosanta Taiscí sa chéad ásc agus dhéanfaí freastal ansin ar aon easnamh iarmharach as Príomh-Chiste an Státhchiste a ndéanfaí aisíocaíocht leis ón earnáil bhaincéireachta in am trátha. Ní dhearnadh aon éilimh faoin scéim ón tráth a tionscnaíodh í.
- 3.23** Nuair a leathnaíodh an scéim sa bhliain 2009 cuireadh foráil san áireamh ar dá réir a dhéanfaí taiscí comhar creidmheasa a chlúdach agus rinneadh socrú ina leith sin le reachtaíocht. Níl aon ordú déanta fós á cheangal ar chomhair chreidmheasa cistí a shealbhú sa Chuntas Cosanta Taiscí.
- 3.24** Ag deireadh na bliana 2011, bhí 41 fhoras creidmheasa faoi réir fhorálacha na scéime. Ba é a bhí in iarmhéid an Chuntais Cosanta Taiscí ná €430 milliún. Léiríonn an laghdú ar an iarmhéid ón mbliain 2008 i leith leibhéil laghdaithe taiscí i mbainc Éireannacha ó bhliain go bliain (féach Fíor 3.2).

Fíor 3.2 Iarmhéid an Chuntais Cosanta Taiscí ag deireadh na mblianta ó 2005 go 2011

Foinse: Ráiteas Cuntas an Bhainc Ceannais 2005 go 2011

Scéim Ráthaíochta Bainc FCTA

- 3.25** Le Scéim na bhForas Creidmheasa (Tacaíocht Airgeadais) (Scéim Ráthaíochta Bainc FCTA) a oibríodh ó Mheán Fómhair 2008 go Meán Fómhair 2010 soláthraíodh ráthaíocht i ndáil le raon leathan dlíteanas bainc i gcás seacht bhforas chlúdaithe a roghnaigh leas a bhaint as an scéim.¹⁵

¹⁴ An tAcht Seirbhísí Airgeadais (Scéim Ráthaíochta Taiscí) 2009.

¹⁵ Rinneadh an bonn dlíthiúil don scéim a sholáthar tríd an Acht um Fhorais Chreidmheasa (Tacaíocht Airgeadais) 2008, a síníodh ina dhlí ar an 2 Deireadh Fómhair 2008. Ba iad seo a leanas na forais a bhain leas as an scéim: AIB, Anglo, Bank of Ireland, EBS, Irish Life and Permanent, INBS agus Postbank Ireland Limited (na bainc 'chlúdaithe').

3.26 Chuaigh Scéim Ráthaíochta Bainc FCTA in éag ar an 29 Meán Fómhair 2010 agus ní bhfuair aon dliteanais nár aistríodh chuig Scéim Ráthaíochta na nDliteanas Cáilithe faoin dáta sin tairbhe ó ráthaíocht Rialtais.

3.27 Bhí sé de cheangal ar na forais chlúdaithe íocaíochtaí a dhéanamh as an gcosaint a bhí á soláthar faoin scéim. Mar thoradh air sin, fuarthas rud beag os cionn €759 milliún ó na forais chreidmheasa agus tuilleadh beagnach €5 mhilliún mar ús ar na hiarmhéideanna a bhí á sealbhú. Nuair a chuaigh an scéim in éag, rinneadh an méid iomlán a bailíodh a íoc leis an Státchiste mar nach ndearnadh aon éilimh.

Scéim Ráthaíochta na nDliteanas Cáilithe

3.28 Bhí Scéim Ráthaíochta na nDliteanas Cáilithe (scéim RDC) ceaptha chun ráthaíocht níos fadtéarmaí a sholáthar i ndáil le dliteanais áirithe de chuid banc agus tháinig sí i bhfeidhm ar an 9 Nollaig 2009. Déanann Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta (NTMA) an scéim a riaradh thar ceann an Aire.

3.29 Ceanglaítear ceadú don scéim a fháil gach sé mhí ón gCoimisiún Eorpach faoi rialacha Státchabhrach AE agus ceadaíodh í den uair is déanaí ar an 31 Meitheamh 2012. Ciallaíonn an ceadú sin go bhféadfar urrúis cháilithe fiachais agus taiscí cáilithe arna n-eisiúint nó arna dtar-rolladh an 31 Nollaig 2012 nó roimhe a ráthú faoin scéim, suas go haibíocht uasta cúig bliana.

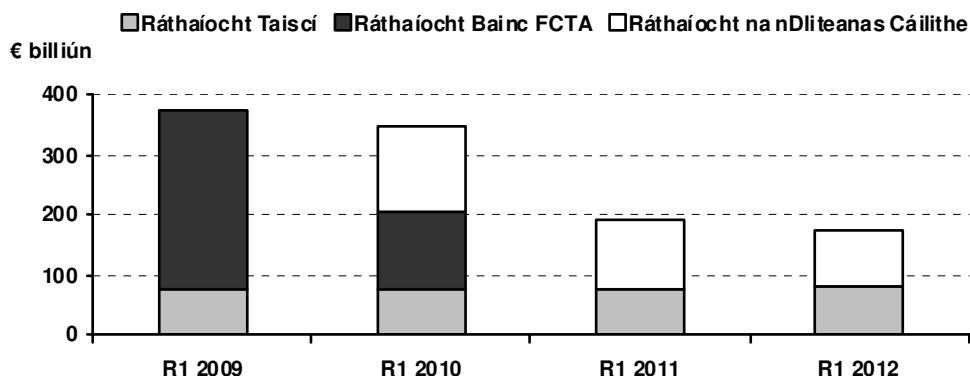
3.30 Íocann na ceithre fhoras atá páirteach i scéim RDC táille i gcomhair an chlúdaigh a fhaigheann siad.¹⁶ Tá leibhéal na híocaíochta i leith dliteanas ag brath ar nithe amhail próifíl aibíochta agus méid na ndliteanas agus tá sé bunaithe ar mholtaí BCE maidir le praghsáil rathaíochtaí rialtais i leith dliteanas baincéireachta. Déantar íocaíochtaí táillí a íoc isteach i gcuntas ainmnithe sa Bhanc Ceannais agus íoctar iad go ráithiúil ina riaráistí isteach sa Státchiste. Ba é a bhí i méid na dtáillí a bailíodh suas go deireadh Mheitheamh 2012 ná €2.61 billiún agus bhí €2.36 den tsuim sin íoctha isteach sa Státchiste.¹⁷

Luach Comhiomlán na nDliteanas Clúdaithe

3.31 Léiríonn Fíor 3.3 luach measta iomlán na ndliteanas a bhí clúdaithe leis na scéimeanna ráthaíochta ag deireadh gach ráithe ó mhí na Nollag 2008 go Meitheamh 2012.

¹⁶ AIB, IBRC, Bank of Ireland agus Irish Life and Permanent..

¹⁷ Bhí suim €251 mhilliún a bhí íoctha mar tháillí ag na forais sa tréimhse ó Aibreán go Meitheamh 2012 le híoc leis an Státchiste fós.

Fíor 3.3 Dlíteanais Ráthaithe na bhForas Clúdaithe, Nollaig 2008 go Meitheamh 2012^a

Foinse: An Roinn Airgeadais

Nóta: a Ní bhaineann na taiscí ráthaithe atá san áireamh anseo ach le taiscí sna forais a bhí clúdaithe le scéimeanna na ndlíteanas cáilithe.

Tacaíocht Leachtachta do Bhainc

3.32 Trí oibríochtaí beartais airgeadaíochta Eorachórais, déanann an Banc Ceannais leachtacht a sholáthar don earnáil bhaincéireachta i bhfoirm airleacan d'fhorais chreidmheasa atá lonnaithe in Éirinn. Is féidir le bainc mhiondíola agus bainc idirnáisiúnta araon leas a bhaint as leachtacht Eorachórais tríd an mBanc Ceannais. Tagann airleacain faoin Eorachóras faoi réim dhá chatagóir leathana:

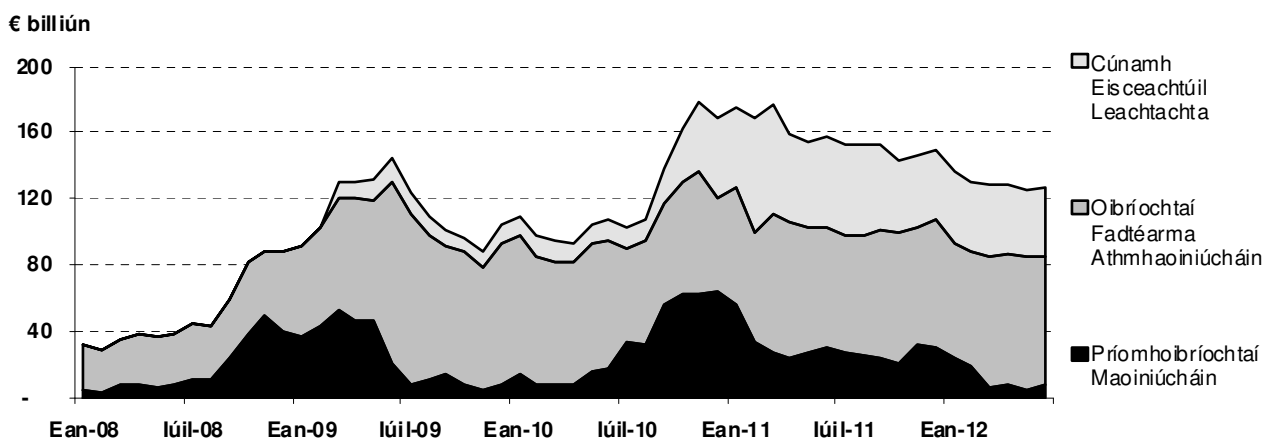
- De ghnáth, tá na Príomhoibríochtaí Athmhaoiniúcháin (POA) comhdhéanta de thairiscintí seachtainiúla i leith iasachtaí lena ngabhann aibíocht aon seachtain amháin.
- Tá na hOibríochtaí Athmhaoiniúcháin Fadtéarma (OAF) comhdhéanta go príomha de thairiscintí i leith iasachtaí lena ngabhann aibíocht trí mhí. I mí Lúnasa agus i mí Dheireadh Fómhair 2011, thug BCE isteach OAF-anna forlíontacha lenar ghabh aibíocht sé mhí agus dhá mhí dhéag faoi seach. I mí na Nollag 2011 agus i Márta 2012, tugadh isteach dhá OAF lenar ghabh aibíocht 36 mhí. Tugann na OAF-anna seo rogha do chontrapháirtithe luathíocaíocht a dhéanamh tar éis 12 mhí.

3.33 Déantar na hairleacain go léir a urrú le comhthaobhacht arna ceadú ag Eorachóras. Is féidir leis na forais chreidmheasa a bhfuil a gcuid iasachtaí faighte ag NAMA úsáid a bhaint as na nótaí ráta fholuainigh a fuair siad mar chomaoin ar na hiasachtaí chun leachtacht chomhthaobhaithe a fháil ón Eorachóras faoi oibríochtaí beartais airgeadaíochta mar go gcáilíonn na nótaí mar chomhthaobhacht cháilithe.

3.34 De bhreis ar sholáthar comhthaobhachta laistigh d'oibríochtaí beartais airgeadaíochta an Eorachórais, tá cead ag an mBanc freisin, i gcás inar gá, leibhéal áirithe cúnamh eisceachtúil leachtachta (CEL) a sholáthar d'fhorais chreidmheasa intíre.¹⁸ Amhail mar atá i gcás oibríochtaí beartais airgeadaíochta an Eorachórais, nó mór iasachtú CEL a chomhthaobhú. De bhreis ar iasachtaí (lena n-áirítear morgáistí cónaithe agus iasachtaí infheistíochta nó forbartha), tá nótaí gealltanais arna n-eisiúint ag an Aire agus ráthaíochtaí ón Aire ina gcomhthaobhacht cháilithe do bhainc a bhaineann leas as CEL ón mBanc Ceannais.¹⁹ De bhreis air sin, tá litreacha sóláis faighte ag an mBanc Ceannais ón Aire. Daingníonn na litreacha sin gur féidir leis an Stát aon easnamh a shlánú tráth leachtaithe na comhthaobhachta.

3.35 Tháinig méadú suntasach ar an iasachtú iomlán faoi oibríochtaí beartais airgeadaíochta Eorachórais agus faoi CEL ó €31 billiún ag deireadh Eanáir 2008 go buaicphointe rud beag faoi bhun €180 billiún go luath sa bhliain 2011 (féach Fíor 3.4). Ón dara ráithe den bhliain 2011 ar aghaidh, tharla titim sheasta i leibhéal na tacaíochta leachtachta go dtí suim thart ar €150 billiún faoi dheireadh na bliana 2011. Maidir leis an laghdú ar éileamh ar leachtacht i rith an dara ráithe den bhliain 2011, tharla sé i gcomhthráth le luach thart ar €19 billiún de chistí Stáit a chur i dtaisce le bainc thráchtála Éireannacha (€10 billiún ón NPRF agus €9 billiún ó chistí Státchiste) sular úsáideadh na cistí i gcomhair athchaipitliú na mbanc. I rith an chéad leath den bhliain 2012, tháinig laghdú eile €23 billiún ar an éileamh ar leachtacht agus ba é a bhí san iasachtú gan aisíoc ag deireadh mhí an Mheithimh ná €127 billiún. Bhain €106.5 billiún, nó 84% den tsuim iomlán sin, leis na forais chlúdaithe.

Fíor 3.4 Iasachtú d'Fhorais Chreidmheasa ón Eorachóras agus ó Bhanc Ceannais na hÉireann, Eanáir 2008 go Meitheamh 2012

Foinse: Staitisticí Míosúla Airgid agus Baincéireachta Bhanc Ceannais na hÉireann

Nóta: Tá líon beag sócmhainní eile san aireamh sa Chúnamh Eisceachtúil Leachtachta.

¹⁸ Ní dhéantar an méid CEL a soláthraíodh a nochtadh i staitisticí an Bhainc Ceannais. Suas go deireadh Mhárta 2012, léiríodh CEL mar chuid de 'Sócmhainní eile'. Déantar é a aicmiú anois faoi 'Dlíteanais eile atá dlite in euro d'fhorais chreidmheasa limistéar an euro'. Ag deireadh na mblianta 2010 agus 2011, b'ionann CEL agus méid níos mó ná 98% den chatagóir seo.

¹⁹ I gcás inar cuí, chuir an Banc Ceannais lascaíni i bhfeidhm maidir leis an gcomhthaobhacht.

Díghiaráil

- 3.36** Faoi PLAR 2011, tá sé de cheangal ar AIB, Bank of Ireland agus ar Irish Life and Permanent cóimheasa iasacht-le-taisce (CIT-anna) 122.5% a bhaint amach faoi mhí na Nollag 2013.²⁰ Is é is aidhm don cheanglas sin ná na bainc a chur ar ais i staid atá níos oiriúnaí ó thaobh gearála de agus atá níos cobhsaí ó thaobh maoiniúcháin de agus, freisin, laghdú a dhéanamh ar spleáchas na mbanc ar mhaoiniúchán gearrthéarma ón mBanc Ceannais.
- 3.37** Tá sé de cheangal ar na bainc tuairisciú a dhéanamh go ráithiúil don Bhanc Ceannais agus déanann an Banc Ceannais faireachán ansin ar dhul chun cinn na mbanc maidir le spriocanna eatramhacha CIT sémhíosúla a bhaint amach. Tá coiste díghiarála ag gach banc ar leith chun rialú, faireachán agus formhaoirseacht a dhéanamh ar a phleananna maidir le díghiaráil. Freastalaíonn ionadaithe ón Roinn Airgeadais (an Roinn) agus ón mBanc Ceannais ar chruinnithe de chuid na gcoistí sin i gcáil breathnadóirí neamhvótála. Tá coiste athbhreithnithe díghiarála bunaithe ag an Roinn chun formhaoirseacht agus faireachán a dhéanamh ar oibriú choistí díghiarála na bhforas agus chun idirbhearta as a n-éiríonn ábhair is cúis imní iarbhir nó ionchasach maidir le cobhsaíocht airgeadais a tharchur chuig an mBanc Ceannais lena mbreithniú go comhpháirteach.

Leibhéal na dTaiscí

- 3.38** Chun sprioc CIT 122.5% a bhaint amach, is féidir le forais chreidmheasa taiscí a mhéadú nó a nglan-iarmhéideanna a laghdú i dtaca le hiasachtaí custaiméara. Le linn a gcuid pleananna a dhéanamh maidir leis na spriocanna a bhaint amach, treoraíodh do na bainc glacadh leis go mbeadh fás taisce nialais ar a mhéad ann idir deireadh na bliana 2010 (nuair a bhí taiscí €142.1 billiún san iomlán ann) agus deireadh na bliana 2013 fara roinnt eisceachtaí, rud a d'fhágfadh go mbeidh leibhéal taiscí €151.5 billiún ann ag deireadh na bliana 2013. Mar thoradh air sin, bhíodhas ag súil gurbh é a bheadh sa phríomhghníomhaí i dtaca le feabhsú na CIT-anna ná díghiaráil – is é sin, laghdú na n-iasachtaí trí phunanna laghdaithe agus punanna nach croíphunanna iad a dhiúscairt.
- 3.39** Tá sé ráite ag an Roinn go raibh fás praiticiúil thart ar €10 billiún tagtha ar leibhéil na dtaiscí sna trí bhanc faoi dheireadh Bhealtaine 2012 – níos tapa go mór ná mar a samhlaíodh in athbhreithniú PLAR 2011.

20 Bhain PLAR 2011 le ceithre fhoras. Tar éis EBS a ionchorprú isteach in AIB, laghdaíodh an uimhir sin go trí fhoras.

Laghdú ar Ghlan-Iarmhéideanna Iasachtaí Custaiméara

- 3.40** Bhí sé de cheangal ar gach ceann de na bainc a sócmhainní a roinnt ina gcroíphunanna agus ina bpunanna nach croíphunanna iad. Is é atá sna croishócmhainní go príomha ná na gnéithe sin den ghnó trína dtugtar tacaíocht don gheilleagar intíre.²¹ In PLAR 2011, rinneadh méid na sócmhainní a bhí ainmnithe i gcomhair díghiarála thar na trí bhanc a shocrú ag €72.6 billiún. Rinneadh an tsuim sin a athbhreithniú ina dhiaidh sin ionas gur €70 billiún a bhí ann (€11 billiún ó chroí-iasachtaí agus €59 billiún ó iasachtaí nach croí-iasachtaí iad). Sna pleananna maidir le díghiaráil, déantar lamháil maidir le hiasachtú nua i gcoiréisí amhail fiontair bheaga agus mheánmhéide (FBM-anna) agus morgáistí.²²
- 3.41** In Aibreán 2012, rinne an Roinn dul chun cinn na mbanc maidir le spriocanna eatramhacha CIT a chomhlíonadh a thuairisciú mar a leanas:
- Bhí Banc na hÉireann tar éis a sprioc eatramhach chóimheasa de réir mar a shainordaigh an Banc Ceannais í a bhaint amach ag deireadh na bliana 2011 tráth arbh ionann a CIT agus 144%, is é sin, laghdú ó 175% ag deireadh na bliana 2010. Bhí tuilleadh feabhais tagtha ar an CIT go dtí 136% faoi Mheitheamh 2012, rud a tharla go príomha mar gheall ar tuilleadh laghdaithe ar iarmhéideanna iasachtaí.
 - Bhí BAÉ tar éis a sprioc eatramhach chóimheasa a bhaint amach freisin de réir mar a sainordaíodh agus ba é a bhí sa CIT nó 138%, is é sin, laghdú ó 165% i mí na Nollag 2010. Faoi Mheitheamh 2012, bhí tuilleadh feabhais tagtha ar an CIT go dtí 125%.
- 3.42** Ba é a bhí sa CIT a bhí bunaithe ar ráitis airgeadais Irish Life and Permanent ag deireadh na bliana 2011 ná 227%, is é sin, laghdú ó 249% mar a bhí i mí na Nollag 2010. Níor shroich sé sin an sprioc a bhí leagtha síos ag an mBanc Ceannais. Thug an Roinn dá haire go léiríonn an CIT ard an cinneadh chun díol fochuideachta de chuid Irish Life and Permanent, is é sin, Capital Home Loans Ltd., a chur siar mar thoradh ar athrú ar an straitéis bhainistíochta don bhanc ar athrú é atá á bhreithniú mar chuid den phlean athbhreithnithe maidir le hathstruchtúrúchán a bhí tíolactha cheana féin; is ionann an fhochuideachta agus thart ar 70% de riachtanas díghiarála Irish Life and Permanent mar a samhláíodh i dtosach é.
- 3.43** I dtuarascáil athbhreithnithe dul chun cinn, thuairiscigh an Roinn nach raibh díghiaráil €36.4 billiún bainte amach ag deireadh mhí na Nollag 2011. Bhí an tsuim sin níos airde ná leath na sprice. Thug an Roinn dá haire go raibh na soláthairtí maidir le caillteanais iasachta, i gcás AIB agus Irish Life and Permanent araon, níos airde ná na cinn sin a bhí san áireamh ina gcuid pleananna díghiarála faoi seach. Cuireadh in iúl gur cheadaigh an Banc Ceannais méid áirithe soláthairtí mar chuid den ghlanlaghdú ar an iarmhéid iasachta a bhí le baint amach thar thrí bliana, agus tá sé sin níos ísle ná figiúr iomlán an tsoláthair réamh-mheasta a bhí san áireamh i mbeart PCAR/PLAR i Márta 2011.²³
- 3.44** I dtuarascáil CAI tar éis an chúigiú hathbhreithniú ráithiúil faoi Chlár Tacaíochta Airgeadais AE/CAI d'Éirinn, chuir CAI in iúl go raibh gá le beachtú a dhéanamh ar an gcreat díghiarála chun íoslaghdú a dhéanamh ar na rioscaí d'iasachtú intíre agus do rátaí taisce. Tuairiscíodh mar a leanas sa tuarascáil:

21 Luaitear sa CBA a d'fhorbair an Banc Ceannais gurbh é a bhí sa phríomhphrionsabal lena rialaítear an sainmhíniú ar chroíphunanna ná an gá le fónamh do riachtanais mhiondíola, riachtanais Fiontar Beag agus Meánmhéide, (FBM) agus riachtanais bhaincéireachta corparáidí gheilleagar na hÉireann, lena n-áirítear trádáil agus infheistíocht trasteorann, agus á aithint go bhfuil géarghá fós le méid teoranta gnó idirnáisiúnta. Ba iad na bainc a rinne an deighilt sócmhainní agus gnó amhail idir croíghnéithe agus gnéithe nach croíghnéithe iad agus, chuige sin, bhain siad úsáid as treoirínte a bhí leagtha amach ag an mBanc Ceannais.

22 Tá níos lú ná 50 fostaí ag fiontar beag agus tá láimhdeachas bliantúil agus/nó clár comhardaithe bliantúil nach mó ná €10 milliún san iomlán aige. Tá idir 50 fostaí agus 249 bhfostaí ag fiontar meánmhéide agus tá láimhdeachas bliantúil nach mó ná €50 milliún aige nó tá clár comhardaithe nach mó ná €43 mhilliún san iomlán aige.

23 An Roinn Airgeadais, *An Rannán Baincéireachta – Dul Chun Cinn le Déanaí agus Díghiaráil*, Aibreán 2012.

- Maidir leis an díghiaráil a tharla níos tapa ná mar a bhí beartaithe sa bhliain 2011, bhí sí bainteach le sileadh níos mó i dtaca le croíphunanna iasachta na mbanc, rud a d'fhéadfadh srian a chur le creidmheas intíre.²⁴
- Bhí imní ar údaráis na hÉireann go raibh spriocanna i gcomhair CIT-anna na mbanc tar éis rannchuidiú le rátaí méadaithe úis taisce agus tar éis an bonn a bhaint d'ioncam na mbanc. Bhí breithniú á dhéanamh ag údaráis na hÉireann i dtaobh coigeartú a dhéanamh ar an gcreat díghiarála ionas go mbeadh spriocanna ar leithligh ann i ndáil leis an nglanchóimheas maoiniúcháin chobhsaí do chroíchláir comhardaithe na mbanc agus i ndáil leis an laghdú ainmniúil ar shócmhainní nach croishócmhainní iad.²⁵
- I bhfianaise dálaí margaidh a bhí ag meath i dtaca le sócmhainní bainc agus i bhfianaise iarrachtaí mórsála díghiarála ar thaobh banc Eorpach eile, ba dhóichí go bhféadfadh sé go mbeadh gá le coimirce i gcoinne 'díolacháin phráinne' a bhí san áireamh cheana féin sa chreat díghiarála a úsáid sa chéad leath den bhliain 2012 fad a bhí creat beachtaithe díghiarála á fhorbairt.

3.45 Mar fhreagra ar athbhreithniú ráithe a dó den bhliain 2012 ar chlár AE/CAI, luaigh an Roinn an méid seo a leanas:

- Déanfar díol práinne agus díghiaráil iomarcach croíphunann a sheachaint ionas nach lagófar sreabhadh creidmheasa chuig an ngeilleagar.
- Déanfar binsemharcáil i leith an cheanglais maidir le glanmaoiniúchán cobhsaí a chur in ionad na sprice CIT. Beidh sé sin ina chabhair maidir le maolú a dhéanamh ar chuid de na brúnna praghsála ar an margadh taiscí agus ligfidh sé do na bainc peirspictíocht níos leithne a ghlacadh maidir lena mbonn maoiniúcháin.

3.46 I Meabhrán Tuisceana²⁶ idir an Rialtas agus AE/CAI a eisíodh i Lúnasa 2012, luadh go ndéanfaidh údaráis na hÉireann, i gcomhairle le foireann an Choimisiúin Eorpaigh, CAI agus BCE an méid seo a leanas:

- déanfaidh siad measúnú ar dhíghiaráil na mbanc agus beidh sé sin bunaithe ar na spriocanna ainmniúla láithreacha maidir le diúscairt agus sileadh sócmhainní nach croishócmhainní iad i gcomhréir le Clár na mBeart Airgeadais 2011
- bunóidh siad ardchreat faireacháin i ndáil le faireachán ar mhaoiniúchán agus ar leachtacht agus clúdófar go mion na gnéithe ar fad a dhéanann difear do ghlanchóimheas maoiniúcháin chobhsaí na mbanc.

3.47 Thug an Roinn dá haire gur fhógair Bank of Ireland go raibh a chlár dídhílsiúcháin críochnaithe aige agus go raibh sé luaite ag AIB sna torthaí eatramhacha a thíolaic sé go bhfuil sé ag súil go sroichfidh a CIT an sprioc 122.5%, nó go mbeidh sé faoi bhun an fhigiúir sin, faoi mhí na Nollag 2012, is é sin, bliain roimh an sprioc a bhí leagtha amach.

²⁴ Baineann 'sileadh' le himthosca inar mó aisíocaíochtaí ag custaiméirí ná iasachtú nua ag bainc.

²⁵ Tríd an 'glanchóimheas maoiniúcháin chobhsaí' do bhainc, déantar an cion d'iasachtaí fadtéarma a mhaoineáir le maoiniúchán cobhsaí fadtéarma a ríomh.

²⁶ Meabhrán Tuisceana maidir le Coinníollacht Shonrach an Bheartais Eacnamaíochta (6ú huasdátú).

Infhaighteacht Creidmheasa

- 3.48** Mar chomaoín ar athchaipitliú tosaigh Stáit, ceanglaíodh ar AIB agus ar Bank of Ireland roinnt tionscnamh a chur i bhfeidhm trína soláthrófaí creidmheas do FBM-anna agus d'fhiontraithe. Bhí ceanglas ann mar chuid de sin á rá go ndéanadh an dá bhanc €3 billiún ar a laghad an ceann a chur ar fáil mar iasachtú nua FBM sna blianta 2011 agus 2012 (€12 billiún san iomlán). Méadaíodh an ceanglas ar an dá bhanc go €3.5 billiún don bhliain 2012 agus go €4 billiún don bhliain 2013.

Cód Iompair

- 3.49** In Eanáir 2012, d'fhoilsigh an Banc Ceannais leagan uasdátaithe den **Chód Iompair maidir le Hlasachtú Gnó d'Fhiontair Bheaga agus Mheánmhéide** ('cód iompair').²⁷ Leagann an cód amach na próisis nach mór d'eintitis rialálte iad a ghlacadh le linn rochtain ar chreidmheas do FBM-anna a éascú. Is iad seo a leanas cuspóirí an chóid:

- rochtain ar chreidmheas a éascú do thograí maidir le gnó inbhuanaithe táirgiúil
- cothroime agus trédhearcacht a chur chun cinn maidir leis an tslí ina ndéileálann eintitis le FBM-anna agus
- a chinntiú gurbh é a bheidh san aidhm a bheidh ag eintiteas rialálte le linn déileáil le cásanna deacrachta airgeadais ná cabhrú le hiasachtaí a gcuid oibleagáidí a chomhlíonadh nó, thairis sin, déileáil leis an staid ar mhodh ordúil cuí.

- 3.50** Baineann an cód iompair le heintitis rialálte nuair atá iasachtaí á soláthar acu do FBM-anna a oibríonn laistigh den Stát ach tá roinnt eisceachtaí teoranta ann. Tá sé de cheangal ar eintitis rialálte an cód a chomhlíonadh agus ní mór dóibh an comhlíonadh sin a thaispeáint.

Oifig Athbhreithnithe Creidmheasa

- 3.51** Bunaíodh an Oifig um Athbhreithniú Creidmheasa (OAC) mar chomhlacht neamhspleách i Márta 2010.²⁸ Is é atá sa phríomhfheidhm atá aici ná cabhair a thabhairt maidir lena chinntiú nach ndíulthaítear creidmheas do ghnóthaí inmharthana a bhfuil tograí bailí gnó acu. Níl aon chumhachtaí rialála nó reachtúla aici chun dul thar chinntí maidir le hiasachtaí agus tugann sí tuairim neamhspleách ar chinntí na mbanc maidir le creidmheas. Tá sé de cheangal ar bhainc moltaí OAC a chomhlíonadh nó míniú a thabhairt i dtaobh cén fáth nárbh iomchuí déanamh amhlaidh.²⁹

Athbhreithniú ar Spriocanna na mBanc maidir le Hlasachtú

- 3.52** Foilsíonn OAC tuarascálacha ráithiúla ina n-áirítear achoimre ghinearálta ar thorthaí iasachtú gach bainc ar leith. Sa seachtú tuarascáil ráithiúil a chlúdaigh an tréimhse go deireadh na bliana 2011, luadh go raibh AIB agus Bank of Ireland ar aon tar éis an sprioc maidir le ceadú iasachtú €3 billiún sa bhliain 2011 a bhaint amach.

²⁷ Eisíodh an Cód faoi Alt 117 d'Acht an Bhainc Ceannais 1989 agus tá feidhm aige maidir le gach iasachtú gnó ag eintitis rialálte.

²⁸ Ionstraim Reachtuil 127 de 2010 – Treoirínte arna n-eisiúint faoi Alt 201(1) den Acht fán nGníomhaireacht Náisiúnta um Bainistiú Sócmhainní 2009 maidir le cleachtais agus nósanna imeachta iasachtóireachta agus a bhaineann le hathbhreithniú ar bhreitheanna Foras Rannpháirteach saoráidí creidmheasa a dhiúltú.

²⁹ Is iad seo a leanas na bainc lena mbaineann oibríochtaí OAC faoi láthair: AIB (lena n-áirítear EBS), Bank of Ireland agus IBRC.

3.53 San ochtú tuarascáil ráithiúil, leagadh amach an dul chun cinn sa chéad ráithe den bhliain 2012 i gcomparáid leis na spriocanna nua €3.5 billiún a bhí ag na bainc i gcomhair iasachtaithe agus luadh go raibh comhleibhéal na n-iasachtaí a bhí ceadaithe i ráithe a haon mórán mar an gcéanna leis an gcéad ráithe den bhliain 2011. Ach luadh sa tuarascáil go raibh leibhéal na n-idirbheart iasachtaithe a bhí taifeadta ag an dá bhanc sa chéad ráithe den bhliain 2012 thart ar 15% níos ísle ná mar a bhí sa ráithe chéanna sa bhliain 2011. Áirítear na nithe seo a leanas i measc na gcúiseanna:

- éileamh laghdaithe ar iasachtaíocht ar thaobh FBM-anna mar a thuairiscigh na bainc agus mar a breathnaíodh in athbhreithniú ar éileamh ar iasachtú arna choimisiúnú ag ab Roinn agus i dtuairiscí ón mBanc Ceannais le déanaí
- fiachas á íslíú ag iasachtaithe seachas iasachtaí nua a lorg
- coinníollacha níos déine creidmheasa á gcur i bhfeidhm ag na bainc.

3.54 Luadh i dtuarascáil OAC go raibh sé tugtha faoi deara maidir le próiseáil iarratas ar chreidmheas FBM-anna ag na bainc nach raibh príomhfhócas ann ar mheasúnú nithe bunúsacha maidir le feidhmíocht agus gur dhealraitheach go raibh athrú mór tagtha ar thosaíochtaí na mbanc i dtreo deireadh a chur leis an riosca creidmheasa ina measúnú ar chuid mhór cásanna. Luadh sa tuarascáil go raibh sé sin soiléir go háirithe i micrifhiontair agus sa chuid is lú den earnáil ghnóthaí meánmhéide.

Iarratais Achomhairc chuig OAC

3.55 Ón 1 Aibreán 2010 go deireadh Márta 2012, fuair OAC 197 n-iarratas achomhairc san iomlán.³⁰ Bhí cinneadh déanta ag OAC i 117 gcás díobh sin agus seasadh le cinneadh na mbanc 41% de na cásanna sin - ba é a bhí i méid na n-iasachtaí a iarradh sna cásanna sin ná €4.1 milliún. Rinne OAC díospóid faoi chinneadh na mbanc i 59% de chásanna agus rinne na bainc creidmheas a sholáthar ina dhiaidh sin. Ba é a bhí i méid an chreidmheasa a lorgaíodh sna cásanna sin ná €6.9 milliún. I 16 chás eile, cuireadh an diúltú bunaidh ar ceal de bharr nósanna imeachta achomhairc na mbanc agus soláthraíodh creidmheas.

3.56 I 64 chás, bhí cinneadh cáilitheachta ar feitheamh i ndáil leis na hiarratais, bhí siad ag dul tríd an bpróiseas athbhreithnithe nó bhíothas tar éis iad a tharraingt siar.

Staidéar ar Éileamh FBM ar Iasachtú

3.57 I mí Iúil 2012, d'fhoilsigh an Roinn tuarascáil dar teideal ***Staidéar ar Éileamh FBM ar Iasachtú*** inar tiolacadh torthaí suirbhé a rinneadh i measc 1,500 FBM. Chlúdaigh an suirbhé an tréimhse ó Dheireadh Fómhair 2011 go Márta 2012. Bhí suirbhé ann roimhe sin agus chlúdaigh sé an tréimhse ó Aibreán 2011 go Meán Fómhair 2011. Áiríodh na nithe seo a leanas i gconclúidí shuirbhé 2011/2012:

- Bhí 38% díobh sin a ndearnadh suirbhé ina measc tar éis creidmheas a iarraidh agus diúltaíodh do 28% díobh (gan iad sin a raibh cinneadh ar feitheamh ina leith).
- Bhí na critéir agus na coinníollacha maidir le ceadú mórán mar an gcéanna fós leo sin a fuarthas sa staidéar roimhe sin agus léirigh freagróirí gurbh é a bhí sna coinníollacha ba mhinice a bhí leagtha síos ag na bainc ná ceanglas i ndáil le cuntais rialta bainistíochta a choimeád agus ráthaíochtaí pearsanta a thabhairt.

30 Bhain 96 iarratas le AIB agus bhain 101 iarratas le Bank of Ireland.

- Tríd is tríd, nuair a lorgaíonn FBM creidmheas lorgaíonn sé é chun caipiteal oibre agus sreabhadh airgid thirim a mhaoiniú seachas chun infheistíocht a dhéanamh i bhforbairt na cuideachta nó i leathnú na cuideachta ná chun infheistíocht chaipitiúil a dhéanamh nó chun dul isteach i margaí nua. Luadh sa tuarascáil gur treocht leantach é sin agus go bhféadfadh sé tarlú, san fhadtéarma, gur riosca a bheidh ann d'innharthanacht eacnamaíoch na n-eintiteas seo más rud é gur maireachtáil agus comhdhlúthú, seachas forbairt agus leathnú, an fócas i gcónaí. Luadh sa tuarascáil freisin gur léir gur dóiche ná a athrach go ndíúltóidh banc d'iarraidh ar mhaithe le forbairt agus leathnú ná mar a dhéanfaí i gcás iarraidh ar mhaithe le caipiteal oibre agus, dá bharr sin, déantar laghdú ar an seans go ndéanfaidh FBM iarratas ar chreidmheas de chineál forbartha.
- Cé go raibh na bonnuimhreacha íseal, ba léir gur dóiche go ndíúltóidh na bainc do thograí iasachtaíochta a bhaineann le fás nó leathnú nuair ba micri-FBM-anna a bhí i gceist seachas FBM-anna de chineál eile.³¹ Ar an ábhar sin, mhol an tuarascáil go bhfuil gá le foinsí malartacha caipitil i gcomhair gníomhaíochtaí de chineál leathnaithe agus fáis.

3.58 I Meitheamh 2012, d'fhoilsigh an tAire Post, Fiontar agus Nuálaíochta an Bille um an gCiste Iasachta do Mhionfhiontair 2012 ar faoi atá sé beartaithe go mbunófar Scéim an Chiste Iasachta do Mhionfhiontair. Luaigh an Roinn Post, Fiontar agus Nuálaíochta go ndéanfaidh an scéim, a rabhthas ag súil leis go dtosódh sí i dtús fhómhar na bliana 2012, luach €40 milliún breise d'iasachtú breise a éascú thar an gcéad chúig bliana eile do ghnóthaí nach mó ná 10 nduine an líon daoine a bheadh ar fostú acu.

3.59 Leis an Acht um Ráthaíocht Chreidmheasa 2012 a tháinig i bhfeidhm i mí Iúil 2012, déantar foráil maidir le scéim ráthaíochta creidmheasa do FBM-anna.

Creat chun Infheistíochtaí an Stáit a Bhainistiú

3.60 Tá freagrachtaí ar an Roinn agus ar an mBanc Ceannais i ndáil le formhaoirseacht baincéireachta. Tá an Roinn freagrach go foriomlán as bainistiú a dhéanamh ar infheistíocht an Stáit i bhforais airgeadais.

An Rannán Seirbhísí Airgeadais

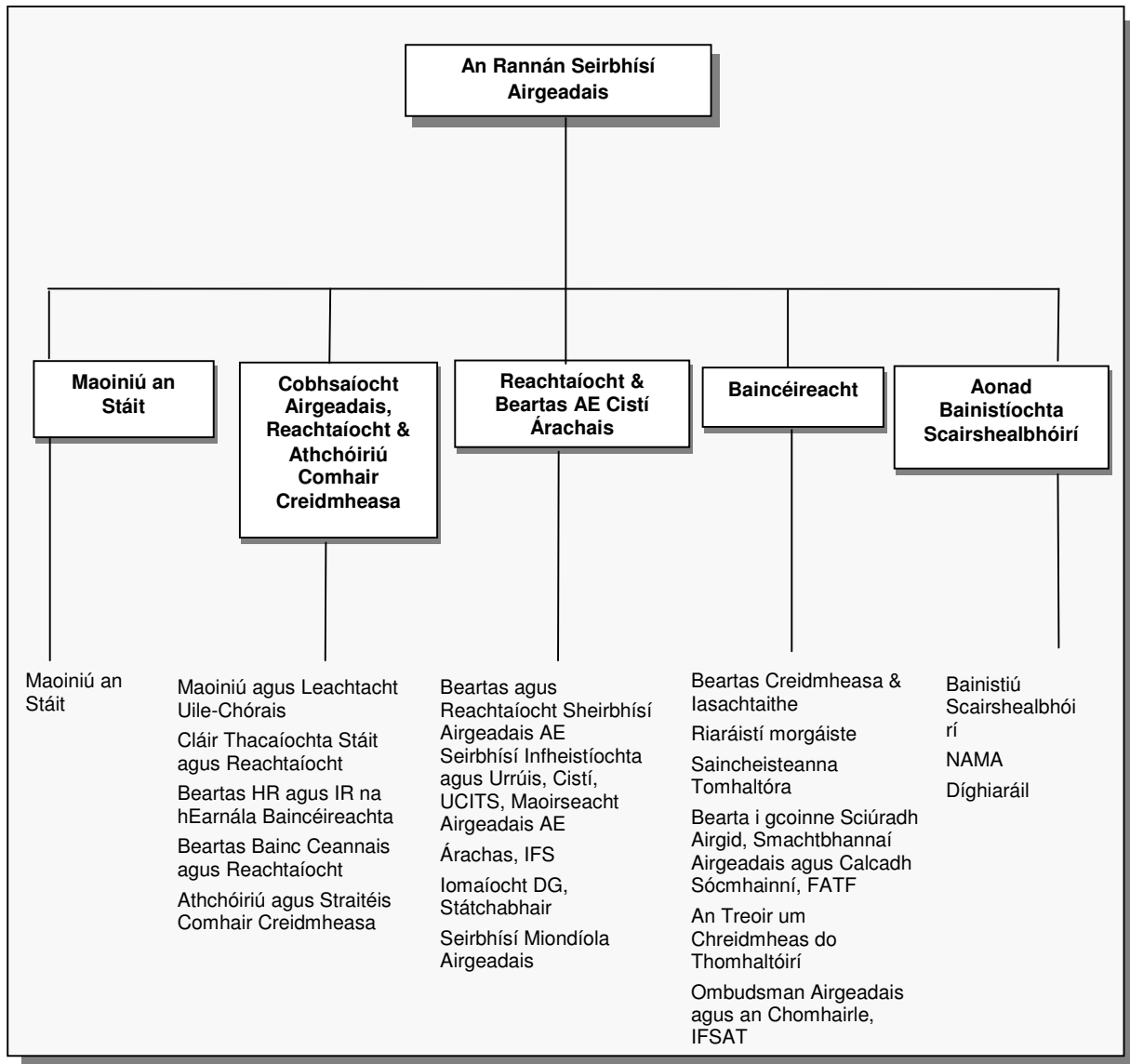
3.61 I Márta 2012, rinne an tAire feidhmeanna áirithe baincéireachta a tharmligean chuig NTMA.³² Bhunaigh NTMA sainaonad baincéireachta chun an fheidhm sin a chur i gcrích. I Lúnasa 2011, cúlghaireadh an t-ordú maidir le tarmligean agus tá an Roinn freagrach as na feidhmeanna baincéireachta sin anois.³³ Bhunaigh an Roinn Rannán Bainc éireachta chun díriú ar shaincheisteanna a bhaineann le bainc éireacht agus chun bainistiú a dhéanamh ar leas an Stáit sna forais airgeadais a bhfuil tacaíocht airgeadais faighte acu ón Stát. Rinneadh aonad bainc éireachta NTMA a thabhairt ar iasacht don Rannán Bainc éireachta sa Roinn.³⁴ Tar éis Ard-Rúnaí nua a cheapadh sa bhliain 2012, rinneadh an rannán bainc éireachta a ionchorprú isteach sa Rannán Seirbhísí Airgeadais tar éis atheagrú eile a dhéanamh. Déantar struchtúr agus feidhm an Rannáin Seirbhísí Airgeadais a leagan amach i bhFíor 3.5.

31 Tá níos lú ná deich bhfostaí ag micrifhiontar.

32 Ionstraim Reachtúil 115 de 2010, an tOrdú fán Acht um Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta 1990 (Feidhmeanna Córais Bainc éireachta a Tharmligean) 2010 agus ordachán Aireachta an 19 Márta 2010 i ndáil le feidhmeanna NTMA faoin ionstraim reachtúil.

33 Ionstraim Reachtúil 395 de 2011.

34 Ba é a bhí sna costais a thabhaigh NTMA i leith fhoireann an aonaid bainc éireachta sa tréimhse ó Lúnasa go Nollaig 2011 ná €6.3 milliún.

Fíor 3.5 Struchtúr agus Ról Rannán Seirbhísí Airgeadais na Roinne Airgeadais Iúil 2012

Foinse: An Roinn Airgeadais

3.62 Sa tréimhse ónar ceadaiódh scéim rátháíochta 2008 do bhainc in Éirinn, bhí roinnt ceaduithe de chuid Choimisiún an AE ann (ar cheaduithe sealadacha iad cuid díobh) maidir le pleananna chun athchaipitliú agus athstruchtúró a dhéanamh ar fhorais chlúdaithe. Ceanglaíodh go mbeadh aon chúnamh a thabharfaí i gcomhréir le rialacha Státchabhair an AE (féach Fíor 3.6).

Fíor 3.6 Soláthar AE maidir le Státchabhair do Bhaincéireacht

Le hAirteagal 107 de Chonradh AE foráiltear go bhfuil Státchabhair, i bprionsabal, ar neamhréir leis an gcómhargadh. Foráiltear leis an airteagal freisin, áfach, gur féidir leis an gCoimisiún Eorpach ceadú a thabhairt maidir le státchabhair trína ndéantar 'suaithéadh tromchúiseach sa gheilleagar' a leigheas. Sa Teachtaireacht Bhaincéireacht ón gCoimisiún i mí Dheireadh Fómhair 2008, leagadh amach trí chritéar nach mór iad a chomhlíonadh sula ndéanfar ceadú. Ní mór go mbeidh an chabhair:

- iomchuí – dea-spríodhíthe chun go mbainfear amach go héifeachtach an cuspóir a bhaineann le suaithéadh tromchúiseach sa gheilleagar a leigheas
- riachtanach – an méid íosta is gá chun an cuspóir a bhaint amach
- comhréireach – ceaptha ar shlí ina n-íoslaghdófar éifeachtaí iarmharacha diúltacha ar iomaitheoirí, ar earnálacha eile agus ar bhallstáit eile.

A mhéid a bhaineann le náisiúnú banc, ní gá ceadú státchabhrach ina leith mar nach ndéanann an Coimisiún idirdhealú, faoi rialacha an AE, maidir le húinéireacht banc i.e. cibé acu infheistíocht phríobháideach nó infheistíocht Stáit a bheith i gceist. Ach fiú amháin i gcás úinéireacht iomlán Stáit a bheith i gceist, is gá ceadú AE a fháil i gcás ina bhfuil athchaipitliú á dhéanamh.

Nuair a faightear ceadú, d'fhéadfadh sé go mbeadh coinníollacha ag gabháil leis e.g. plean athstruchtúraithe a chur i bhfeidhm agus déanann an Coimisiún formhaoirseacht, tríd an Ard-Stiúthóir Iomaíochta, ar chomhlíonadh na gcoinníollacha.

Creata Gaolmhaireachta

- 3.63** Leis an Meabhrán ar Bheartais Eacnamaíochta agus Airgeadais a eisíodh i bhFeabhra 2012 agus a aontaíodh i gcomhthéacs chlár AE/CAI, ceanglaíodh ar an Stát bailchríoch a chur ar chreata gaolmhaireachta leis na bainc chlúdaithe chun a chinntiú go ndéanfaí a gcroíghnóthaí a reáchtáil ar bhonn tráchtála, cost-éifeachtúil neamhspleách chun luach na mbanc mar shócmhainn don Stát a áirithiú.
- 3.64** Ar an 30 Márta 2012, d'fhoilsigh an Roinn creata gaolmhaireachta do gach ceann ar leith de na bainc a raibh leas faighte ag an Stát iontu i gcomhthéacs na géarchéime airgeadais – AIB, Bank of Ireland, Irish Life and Permanent agus IBRC. Is é is cuspóir do na creata ná bonn a sholáthar ar dá réir a rialaítear an ghaolmhaireacht idir an tAire agus na bainc. Daingnítear leis na creata go bhfuil feidhm fós ag na hoibleagáidí láithreacha a forchuireadh ar gach ceann de na bainc faoi reachtaíocht agus faoi chomhaontuithe láithreacha idir an Stát agus gach banc ar leith.
- 3.65** Foráiltear leis na creata freisin go leanfaidh gach banc de bheith ag oibriú ar neamhthuilleamaí ón Stát. Beidh a bhord neamhspleách agus a fhoireann bhainistíochta féin ag gach banc ar leith agus beidh cumhachtaí neamhspleácha acu maidir le cinntí a dhéanamh. De bhreis air sin, cinnífidh bord gach bainc ar leith straitéis agus beartas tráchtála an bhoird lena n-áirítear a phlean gnó agus a bhuiséad a ghlacadh. Ní dhéanfaidh an Stát idirghabháil in oibríochtaí na banc ó lá go lá ná ina gcinní bainistíochta lena n-áirítear cinntí maidir le praghsáil agus maidir le hiasachtú.

3.66 Leis na creata gaolmhaireachta sainaitheáir na gníomhartha a bhfuil toiliú an Aire ag teastáil ina leith, ar gníomhartha iad nach mór dul i gcomhairle leis an Aire ina leith agus a bhfuil oibleagáid ar na bainc fógra a thabhairt don Aire ina leith. Luaigh an Roinn go bhfuil na creata comhréireach le méid scairshealbhaíocht an Stáit i ngach banc ar leith. Tá achoimre ar fáil i bhFíor 3.7.

3.67 Áirítear an méid seo a leanas i measc na bpríomhfhórála:

- Ní mór do IBRC toiliú a fháil ón Aire sula ndéantar líon suntasach gníomhartha.
- Ceanglaítear ar AIB agus ar Irish Life and Permanent dul i gcomhairle leis an Aire ar raon leathan saincheistanna ach ní gá toiliú an Aire a fháil ach amháin chun an Cathaoirleach nó an Príomhoifigeach Feidhmiúcháin a cheapadh nó a chur as oifig.
- Foráiltear le creat Bank of Ireland gur lú an méid comhairliúcháin a bheidh ann leis an Aire.

Fíor 3.7 Creata Gaolmhaireachta do na Bainc

Saincheist	AIB agus Irish Life and Permanent	IBRC	Bank of Ireland
Cathaoirleach nó Príomhoifigeach Feidhmiúcháin a cheapadh/a chur as oifig	Toiliú	Toiliú	Ní hinfheidhme
Ceapacháin don Bhord	<i>Comhairliúchán</i>	Toiliú	Ní hinfheidhme
Ceapadh feidhmeannach sinsearach	Fógra a thabhairt	Toiliú	Ní hinfheidhme
Saincheistanna áirithe a bhaineann le luach saothair	Ní hinfheidhme	Toiliú	Ní hinfheidhme
Idirbhearta ábhartha	<i>Comhairliúchán</i>	Toiliú	Ní hinfheidhme
Nithe forchoimeáda áirithe eile amhail idirbhearta seachas ar ghnáthbhonn neamhthuilleamaí nó imeachtaí dlíthiúla áirithe	<i>Comhairliúchán</i>	Toiliú	Ní hinfheidhme
Uasdátú agus coigeartú bliantúil an phlean gnó	<i>Comhairliúchán</i>	<i>Comhairliúchán</i>	Fógra a thabhairt
Beartas maidir le hiasachtú earnála	<i>Comhairliúchán</i>	Ní hinfheidhme	Fógra a thabhairt
Nithe ábhartha eile	Fógra a thabhairt	Fógra a thabhairt	Ní hinfheidhme

Foinse: An Roinn Airgeadais

Nóta: Léiríonn 'Ní hinfheidhme' nach ndéantar foráil sa chreat gaolmhaireachta maidir leis an tsaincheist lena mbaineann.

Iníúcháirí Bainc a Cheapadh

3.68 Tá ceapadh iníúcháirí ina shaincheist thábhachtach rialachais do na forais airgeadais. Is ábhar é seo nach mór do na Boird déileáil leis agus ní thugann na creata gaolmhaireachta aon ról don Aire maidir leis.

3.69 Mar fhreagra ar ábhar imní go bhféadfadh neamhspleáchas iniúchóirí a bheith faoi bhagairt mar gheall ar na táillí a bheadh le tuilleadh ó sholáthar seirbhísí neamhiniúcháireachta agus mar gheall ar róchaidreamh ar chliaint a éiríonn as athcheapadh na gnólachtaí céanna iniúcháireachta ar feadh tréimhsí fada, d'fhoilsigh an Coimisiún Eorpach dréacht-rialachán ar iniúcháireacht i mí na Samhna 2011. Moltar an méid seo a leanas, inter alia, sa rialachán sin:

- Bheadh toirmeasc ar sholáthar seirbhísí neamhiniúcháireachta ag gnólachtaí a dhéanann an t-iniúcháireacht ar eintitis leasa phoiblí.³⁵ Tá sé seo ceaptha chun aghaidh a thabhairt ar an ngá le neamhspleáchas iniúcháireachta a neartú agus ar sceipteachas gairmiúil.
- Bheadh uainíocht shainordaitheach ann maidir le gnólachtaí iniúcháireachta tar éis tréimhse uasta 6 bliana (nó 9 mbliana i gcás iniúchóirí comhpháirteacha a bheith ann) d'fhonn aghaidh a thabhairt ar bhagairt an róchaidrimh mar thoradh ar an ngnólacht céanna iniúcháireachta a bheith á cheapadh agus á athcheapadh ar feadh blianta fada i ndiaidh a chéile.

3.70 Tá moltaí an Choimisiúin ag dul tríd an bpróiseas reachtach ar leibhéal an AE agus ní thiocfaidh an rialachán i bhfeidhm go dtí an bhliain 2013 ar a luaithe.

Airleacain Státhchiste don Chiste Cúitimh Árachais

3.71 Bunaíodh an Ciste Cúitimh Árachais faoin Acht Árachais 1964 chun socruithe a dhéanamh faoi chomhair dliteanas áirithe de chuid árachóirí dócmhainneacha.³⁶ Déantar socrú leis an Acht chun deontais agus iasachtaí a bheith le tabhairt don Chiste ag an Aire agus ranníocaí a bheith le tabhairt don Chiste ag árachóirí.

3.72 Déantar an Ciste a chothabháil agus a riaradh faoi urláimh Uachtarán na hArd-Chúirte ag gníomhú dó trí Chuntasóir na gCúirteanna Breithiúnais. Le toiliú ón Ard-Chúirt, déantar méideanna a íoc as an gCiste le duine i ndáil le hárachóir atá faoi leachtú nó faoi riarachán, i leith éileamh faoi pholasaithe arna n-eisiúint ag an árachóir dócmhainneach in imthosca inar dealraitheach nach dócha gur féidir déileáil leis na héilimh ar shlí eile.

3.73 A mhéid a bhaineann leis an méid a íoctar as an gCiste, is ionann an Cuntasóir agus creidiúnaí de chuid an árachóra dhócmhainnigh a bhfuil na cistí faighte aige. Déanann an Cuntasóir ráiteas ar an gCiste a sholáthar gach bliain don Roinn agus don Bhanc Ceannais.

3.74 Sa tréimhse ó bhlianta tosaigh na 1980-idí, tá airgead airleactha ag an gCiste do Primor plc (Cuideachta Árachais PMPA roimhe seo) agus do Icarom plc (Corparáid Árachais na hÉireann roimhe seo). Ag deireadh na bliana 2010, léirigh ráiteas an Chiste go raibh féichiúnaithe aige i gcomhair suim €381 mhilliún (€150 milliún i gcás Primor plc agus €231 mhilliún i gcás Icarom plc). I rith na bliana 2011, rinne an Ciste €11 mhilliún eile a airleacan chuig Icarom plc, agus d'aisíoc Primor plc luach €10 milliún de chistí nár úsáideadh agus, ina dhiaidh sin, bhí sócmhainní €40 milliún ag an gCiste.³⁷

³⁵ Is é atá in eintitis leasa phoiblí ná na heintitis sin lena ngabhann ábharthacht shuntasach mar gheall ar chineál a ngnó, mar gheall ar a méid nó mar gheall ar an líon fostaithe atá acu, go háirithe cuideachtaí a gceadaítear a n-urrúis a thrádáil ar mhargadh rialáilte, bainc agus forais eile airgeadais agus gnóthais árachais.

³⁶ Rinneadh Acht 1964 a leasú sa bhliain 2011. Maidir le hiocaíochtaí le cuideachtaí a chuaigh faoi riarachán sular leasaíodh an tAcht, déantar iad faoi fhorálacha bunaidh Acht 1964.

³⁷ Fuair an Ciste ranníoc den mhéid céanna ó AIB.

Díol Ghnó Quinn Insurance

- 3.75** I Márta 2010, le hordú ón Ard-Chúirt tar éis iarratas ón Rialtóir Airgeadais, ceapadh comhriarthóirí chuig Quinn Insurance Limited (QIL).
- 3.76** I mí Aibreáin 2011, d'aontaigh na comhriarthóirí gnó Éireannach QIL a dhíol le Liberty Mutual Direct Insurance Company Limited (Liberty Direct), ar comhfhiontar é idir Liberty Mutual agus Tutelana Ltd. Is comhfhiontar idir IBRC agus QIL é Tutelana Ltd. Leis an idirbheart díola foráladh go gcuirfí teorainn €102 mhilliún le hinfheistíocht iomlán Liberty Direct agus go mbeadh infheistíocht bhreise €98 mhilliún ann ó Tutelana Ltd. Faoin gcomhaontú, ghlac Liberty Direct le dliteanais €51 mhilliún de bhreis ar na sócmhainní a d'aistrigh QIL chuige - dá ngairtear an sprioc-easnamh.³⁸
- 3.77** Sa deireadh, déanfar dliteanais QIL, tráth an aistrithe, a chinneadh de réir leibhéal na n-éileamh ar pholasaithe a scríobh QIL roimh an aistriú. Nuair a aontaíodh an díol samhlaíodh go ndéanfaí athbhreithniú, laistigh de thrí mhí ón díol a chur i gcrích, ar na dliteanais a thabharfaí ar aghaidh agus go ndéanfaí aon choigeartuithe riachtanacha airgeadais chun a chinntiú go mbeadh na glandliteanais combhionann leis an sprioc easnamh. Ina dhiaidh sin, áfach, rinne na comhriarthóirí caibidil le Liberty Direct i gcomhair téarmaí athbhreithnithe díola ar dá réir a bheadh athbhreithnithe ráithiúla ann, thar thréimhse 36 mhí, ar an leabhar Éireannach aistrithe. Má mheastar nach dóthanach na cúlchistí le linn an ama sin, beidh ar QIL ansin (agus beidh ar an gCiste sa deireadh) maoiniúchán breise a chur ar fáil. Ag deireadh na tréimhse sin, tarlóidh rud ar a dtugtar 'cothromú' i.e. déanfar aon easnamh sna cúlchistí foriomlána atá ann chun íoc as na hoibleagáidí i leith éileamh a íoc trí íocaíocht ó QIL le Liberty Direct nó, má tá barrachas íoctha le Liberty Direct, beidh air aisíoc a dhéanamh.
- 3.78** Mar chuid den chomhaontú díola, aistríodh fostaithe uile QIL chuig Liberty Direct agus soláthraíonn Liberty Direct seirbhísí do QIL i ndáil lena pholasaithe i dTuaisceart Éireann agus sa Ríocht Aontaithe. Faoi théarmaí an chomhaontaithe díola, tá rogha ag Liberty Direct na cearta athnuachana a fháil maidir le polasaithe na Ríochta Aontaithe agus Thuaisceart Éireann, ar rogha í atá infheidhmithe aon tráth go dtí mí na Nollag 2012.
- 3.79** I mí Dheireadh Fómhair 2011, cheadaigh an Ard-Chúirt díol gnó Éireannach QIL le Liberty Direct. Thuairiscigh na comhriarthóirí don Ard-Chúirt gur dúnadh an díol ar an 11 Samhain 2011.

Airleacain ón gCiste Cúitimh Árachais

- 3.80** Is é áirithint a thugtar ar an bpróiseas achtúireachta a úsáidtear chun meastachán a dhéanamh ar na dliteanais a cheaptar a bheidh ann i leith dliteanas todhchaí. I gcás QIL, déanfar aon easnamh idir cúlchistí agus sócmhainní a íoc as an gCiste i leith na nithe seo a leanas
- éilimh a éiríonn ar pholasaithe Éireannacha suas go dtí dáta an díola le Liberty Direct agus
 - Éilimh ar pholasaithe a scríobhadh sa Ríocht Aontaithe agus i dTuaisceart Éireann go dtí cibé uair a scoirtear den ghnó nó a dhíoltar an gnó le páirtí eile.
- 3.81** Tá na comhriarthóirí tar éis meastacháin a thabhairt don Ard-Chúirt roinnt uaireanta ar na méideanna iomlána a d'fhéadfadh a bheith ag teastáil ó QIL as an gCiste. I mí Dheireadh Fómhair 2011, chuir na comhriarthóirí in iúl don Ard-Chúirt go mbeadh suim mheasta €738 milliún ag teastáil ón gCiste. I mí na Nollag 2011, tráth a thug na comhriarthóirí tuairisc eile don Ard-Chúirt, méadaíodh an meastachán de shuim €37 milliún go dtí €775 mhilliún.

³⁸ Measadh gurbh é a bhí sna dliteanais ar fad ná suim thart ar €860 milliún.

3.82 I mí Iúil 2012, thug na comhriarthóirí tuairisc eile don Ard-Chúirt agus luaigh siad go raibh méadú tagtha ar an meastachán roimhe sin go riachtanas ionchasach €1,650 milliún mar gheall ar na nithe seo a leanas:

- méadú ar an meastachán ab fhearr ó na hachtúirí ar chostas na n-éileamh ar fad a bheadh ann sa deireadh (€208 milliún)
- €300 milliún eile a chur san áireamh mar 'soláthar diallais dhochraigh' sna cúlchistí
- soláthar €215 mhilliún in aghaidh gluaiseachtaí airgeadra agus
- €152 mhilliún eile i leith dhíluacháil infheistíocht QIL in Tutelana Ltd, laghdú a rabhthas ag súil leis i luachanna sócmhainní agus caillteanais níos airde trádála sa todhchaí.

Ach luaigh na comhriarthóirí gur dhócha, i gcás ina ndéanfaidís na coigeartuithe éagsúla cuntasáíochta a bhí déanta acu a dhíchur agus ríomhaireacht de chineál 'meastachán is fearr' a chur ina n-ionad, go mbeadh an glao ar an gCiste sa raon ó €1.1 billiún go € 1.3 billiún.

3.83 I dtuarascáil mhí Iúil 2012, léirigh na comhriarthóirí freisin gur mhian leo scoir de ghnóthaí a fhrithghealladh sa Ríocht Aontaithe agus i dTuaisceart Éireann ach go raibh oibleagáid orthu leanúint den fhrithghealladh go dtí go bhfeidhmeodh Liberty Direct a rogha chun na cearta athnuachana ar na gnóthaí sin a fháil nó go dtí go rachadh an rogha in éag ag deireadh mhí na Nollag 2012.

Maoiniú ag an Stát

3.84 De réir Alt 5 d'Acht 1964, i gcás nach bhfuil dóthain cistí ag an gCiste chun íocaíocht arna ceadú ag an Ard-Chúirt a íoc, féadfaidh an tAire, ar mholadh a fháil ón mBanc Ceannais, airgead a airleacan chuig an gCiste as an Státhiste chun go bhféadfar íocaíochtaí a dhéanamh as an gCiste go pras agus ar na téarmaí agus ar na coinníollacha a chinneann sé a bheith cuí.

3.85 Faoi dheireadh Mheitheamh 2012, bhíothas tar éis €786 mhilliún a airleacan as an gCiste chuig QIL agus bhí beagnach €730 milliún tugtha ar iasacht ag an Stát don Chiste (féach Fíor 3.8).

Fíor 3.8 Aistrithe an Chiste Cúitimh Árachais ó Dheireadh Fómhair 2011 go Meitheamh 2012

Dáta an Cheadaithe ón Ard-Chúirt	Dáta Íocaíochta	Aistriú lomlán chuig QIL	Iasachtaí Státhiste
		€ milliún	€ milliún
Deireadh Fómhair 2011	Samhain 2011	320	280
Nollaig 2011	Eanáir 2012	210	210
Nollaig 2011	Márta 2012	40	40
Márta 2012	Aibreán 2012	166	166
Márta 2012	Lúnasa 2012	50	34
	Iomlán^a	786	730

Foinse: An Roinn Airgeadais (arna chothromú chuig € milliún)

Nóta: a Rinneadh an difríocht €56 mhilliún idir na hiasachtaí ón Státhiste agus an méid a aistríodh chuig QIL a mhaoiniú le €40 milliún sa Chiste tráth an airleacain tosaigh (Samhain 2011) agus le ranníocaí tobaigh €16 mhilliún ón gcead ráithe den bhliain 2012.

Préimheanna Árachais

- 3.86** Tá freagracht ar an mBanc Ceannais faoi Acht 1964 (arna leasú) as cinneadh a dhéanamh i dtaobh an bhfuil tacaíocht airgeadais ag teastáil ón gCiste agus i dtaobh leibhéal aon ranníoca atá le híoc ag árachóirí leis an gCiste. Ní fhéadfaidh an ranníoc a bheith níos mó ná 2% de na préimheanna comhlána a íocadh le gach árachóir i ndáil le polasaithe arna n-eisiúint i leith rioscaí sa Stát. Cé go bhforáiltear leis an Acht go ndlíonn árachóirí an tobhach a íoc, is iad sealbhóirí na bpolasaithe a íocann é go praiticiúil.
- 3.87** Tháinig tobhach i bhfeidhm ar an 1 Eanáir 2012. Shocraigh an Banc Ceannais an tobhach ag an uasmhéid 2% de na préimheanna comhlána a íocadh. Tá sé measta ag an Roinn go nginfidh an tobhach tuairim is €65 mhilliún sa bhliain. Tá na suimeanna tobhaigh iníoctha go ráithiúil ina riaráistí ag árachóirí leis na Coimisinéirí Ioncaim a bhfuil freagracht orthu as an tobhach a bhailiú agus as é a aistriú ina dhiaidh sin chuig an gCiste.

Conclúidí

Infheistíochtaí i bhforais airgeadais

- 3.88** Tá an Stát tar éis tacaíocht ollmhór airgeadais a sholáthar don earnáil bhaincéireachta. Faoi lár na bliana 2012, bhí infheistíocht rud beag os cionn €65 billiún déanta ag an Stát i gceithre fhoras airgeadais de chuid na hÉireann. Is leis an Stát Allied Irish Bank, Permanent TSB agus IBRC ar fad, nó is leis an chuid is mó díobh, agus tá úinéireacht aige ar 15% de Bank of Ireland.
- 3.89** Faoi dheireadh Mheitheamh 2012, tá fáltas airgeadais thart ar €4.3 billiún in airgead tirim faighte ag an Stát ó na bearta cobhsaíochta – os cionn €0.9 billiún ó na hinfeistíochtaí sna bainc agus beagnach €3.4 billiún mar tháill ó na scéimeanna ráthaíochta dlíteanais. Bhí €1.1 billiún iníoctha mar dhíbhinní ach fuarthas é i bhfoirm gnáthscaireanna.
- 3.90** Cé nach bhfuil aon amscála leagtha amach maidir leis an Stát do tharraingt siar as úinéireacht na mbanc, tá ionchas ann go bhféadfadh an Stát cuid dá infheistíocht caipitiúil a ghnóthú le himeacht aimsire. Meastar gurb é a bheidh i gcaipiteal chiseal a haon na mbanc (gan IBRC a áireamh) ná suim idir €13.7 billiún agus €21.4 billiún faoi dheireadh na bliana 2013. Beidh dóthanacht an chaipitil atá insteallta ag an Stát chun íoc as riachtanais chaipitiúla na mbanc ag brath ar na glanchaillteanais a thabhoíd na trí bhanc sa tréimhse ó 2011 go 2013, gan dul thar réamh-mheastacháin an Bhainc Ceannais.
- 3.91** Beidh an méid a fuarthas as ceannach Irish Life, ar íoc an Stát €1.3 billiún as, ag brath go príomha ar fheidhmíocht airgeadais na cuideachta agus ar dhálaí margaidh nuair a dhíolfar é. Beidh luach iarmharach in IBRC, más ann, ag brath ar a fheidhmíocht airgeadais agus freisin ar na méideanna a réadófar ó dhiúscairt a shócmhainní.

Airleacain don Chiste Cúitimh Árachais

- 3.92** Éiríonn riachtanas suntasach breise maoiniúcháin don Státchiste as riaradh QIL a bhfuil riachtanas maoiniúcháin ann ina leith a meastar ina leith faoi láthair gur suim suas go €1.65 billiún atá ann. Suas go deireadh Mheitheamh 2012, bhíodhas tar éis rud beag faoi bhun €730 milliún a airleacan as an Státchiste chuig an gCiste Cúitimh Árachais chun ligean dó a oibleagáidí a chomhlíonadh i ndáil le QIL. Cé go mbeidh fáltas ón tobhach ar dhíolacháin árachais ar fáil sa deireadh chun aisíoc a dhéanamh leis an Státchiste, is dóigh go mbeidh gá le hairleacain shubstaintiúla bhreise sa ghearrthéarma agus sa mheántéarma.

Díghiaráil

- 3.93** Ag deireadh na bliana 2011, bhí spriocanna eatramhacha CIT a bhí leagtha amach ag an mBanc Ceannais bainte amach ag AIB agus ag Bank of Ireland. Laghdaigh siad a gcuid CIT-anna tuilleadh faoi lár na bliana 2012. Rinneadh cinneadh diúscairt fochuideachta de chuid Irish Life and Permanent a chur siar agus níor bhain sé amach a sprioc eatramhach CIT don bhliain 2011.
- 3.94** D'fhéadfadh sé go bhfuil torthaí gan choinne ag gabháil le cuid de na bearta a rinne na bainc chun na sprioc-chóimheasa sin a bhaint amach - de réir na Roinne agus de réir tuarascála ó CAI, bhí an méid a baineadh amach mar gheall ar dhíghiaráil croishócmhainní (iasachtaí sa gheilleagar intíre) níos airde ná mar a bhí beartaithe. Luadh i dtuarascáil CAI freisin go raibh dochar déanta d'ioncam na mbanc mar gheall ar rátaí méadaithe úis taisce agus go bhféadfadh díghiaráil mórscála ionchasach ag bainc Eorpacha laghdú a dhéanamh ar na praghsanna ar dá réir is féidir sócmhainní a dhíol sa phróiseas díghiarála.
- 3.95** Tá sé curtha in iúl ag an Roinn go ndéanfar díghiaráil iomarcach croíphunann a sheachaint ionas nach lagófar sreabhadh creidmheasa chuig an ngeilleagar. Tá sé beartaithe go ndéanfar díghiaráil na mbanc a mheas ar bhonn gnáthspriocanna láithreacha maidir le laghdú ar shócmhainní nach croishócmhainní iad i gcomhréir le Clár Beart Airgeadais 2011 agus déanfar ardchreat faireacháin a bhunú i ndáil le maoiniúchán agus leachtacht.

Riachtanas leanúnach maidir le tacaíocht leachtachta

- 3.96** De bharr tacaíochta airgeadais ón Stát, éascaíodh athstruchtúró an chórais baincfeireachta agus sócmhainneacht na bhforas ina ndearnadh na hinfheistíochtaí. Mar thoradh ar dhíghiaráil na mbanc, tá feabhas curtha ar chobhsaíocht a staide maoiniúcháin freisin. Dá ainneoin sin, leanann na bainc de bheith ag brath ar thacaíocht leachtachta ón Stát agus ó BCE. I lár na bliana 2012, ba é a bhí sa tacaíocht leachtachta do na forais chlúdaithe ná suim os cionn €106 billiún a bhí airleachtha ag an Banc Ceannais trí oibríochtaí beartais airgeadaíochta an Eorachórais agus ar mhodh cúnaimh eisceachtúil leachtachta. De bhreis air sin, ba é a bhí i suim iomlán dhliteanais ráthaithe agus thaiscí na bhforas clúdaithe a bhí ag an Stát ag deireadh Mheitheamh 2012 ná €164 billiún.

Iasachtú d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide

- 3.97** Tugann athbhreithniú ar infhaighteacht creidmheasa d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide le fios go bhfuil deacrachtaí leantacha ann i dtaca leis sin de agus nach bhfuil gnáthrochtain ar chreidmheas ar fáil fós.
- 3.98** Cé go bhfuil an dá phríomhbhanc ag comhlíonadh spriocanna iasachtaithe atá leagtha amach mar cheanglas a ghabhann lena n-athchaipitliú ag an Stát, luadh i dtuarascáil CAI a eisíodh tar éis athbhreithniú a dhéanamh ar chlár AE/CAI go raibh ionchas ann go srianfaí creidmheas intíre mar gheall ar shileadh níos tapa ná mar a bhí beartaithe i gcás croíphunanna bhainc na hÉireann. De bhreis air sin, déanann tuarascálacha ón Oifig Athbhreithnithe Creidmheasa agus staidéar ar an éileamh ar iasachtú a rinneadh thar ceann na Roinne Airgeadais suntas a thabhairt do dheacrachtaí leantacha a bhí ag fiontair bheaga maidir le creidmheas a fháil agus léiríonn siad go bhfuil an chuid is mó den iasachtú á thabhairt ar mhaithe le caipiteal oibre seachas ar mhaithe le forbairt agus leathnú. D'fhéadfadh forbairtí beartais a tharla le déanaí a bheith ina gcabhair maidir le déileáil le hinfhaighteacht creidmheasa d'fhiontair bheaga agus mheánmhéide.
- 3.99** I bhfianaise chumas dealraitheach na bpríomhbhanc chun spriocanna iasachtaithe a chomhlíonadh fad atá deacrachtaí iasachtaithe ann i gcónaí do ghnóthaí, d'fhéadfadh sé go mbeadh feidhm theoranta ag baint le spriocanna feidhmíochta a leagan amach do na bainc i dtéarmaí iasachtaí comhlána a thugtar do FBM-anna a úsáid mar thomhas ar infhaighteacht creidmheasa.